

Doc. dr. Josip JAGODAR

ravnatelj@dasb.hr

Gordana SLANČEK

gslancek@dasb.hr

Državni arhiv u Slavonskom Brodu, Hrvatska

1.04 Stručni rad/Professional article

UDK/UDC: [37.016:7+37.016:93]:930.25(497.5 Slavonski Brod)"2009/2025"

Primljeno/Received: 15. 06. 2026.

Prihvaćeno/Accepted: 23. 07. 2026.

PEDAGOŠKE RADIONICE U ARHIVU – LIKOVNE I POVIJESNE RADIONICE U DRŽAVNOM ARHIVU U SLAVONSKOM BRODU OD 2009. DO 2025. GODINE

Apstrakt: *Državni arhiv u Slavonskom Brodu osnovan je 1959. godine, a tijekom razvoja svoje djelatnosti postupno je proširio ulogu od čuvanja arhivskog gradiva na obrazovni i kulturni rad s javnošću. Pedagoške radionice, kao dio arhivske pedagogije, razvijaju se u Hrvatskoj od početka 21. stoljeća, a zakonski okvir omogućio je arhivima provođenje nastavnih, edukativnih i promotivnih aktivnosti. Iako su statuti Državnog arhiva u Slavonskom Brodu kroz desetljeća predviđali suradnju sa školama, prve pedagoške radionice u Slavonskom Brodu organizirane su tek 2009. godine. Razlozi ranijeg izostanka bili su prvenstveno nedostatak prostora i organizacijskih uvjeta. Nakon uređenja prostora u potkrovlju Arhiva stvoreni su uvjeti za sustavan razvoj arhivske pedagogije.*

Od 2009. do 2025. godine organizirane su ukupno 122 radionice u kojima je sudjelovalo 3.978 učenika iz 16 škola te 100 studenata. Radionice su bile likovne i povijesne, pri čemu su likovne radionice činile većinu (98 radionica), dok je povijesnih bilo 24. Najzastupljenije teme odnosile su se na lokalnu povijest, arhivsko gradivo, književnu baštinu Ivane Brlić-Mažuranić, Domovinski rat, filateliju, numizmatiku, urbanistički razvoj Slavonskog Broda te istraživanje školstva i obiteljske povijesti. Najuspješnije radionice bile su „Izrada povijesnih mapa Slavonskog Broda uz pomoć arhivskog gradiva” (56 održavanja) i „Čudnovate zgode šegrta Hlapića” (25 održavanja). Radionice su se najčešće organizirale u okviru manifestacije „U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić”, Međunarodnog dana arhiva, Dana Državnog arhiva u Slavonskom Brodu i Noći muzeja.

Poseban doprinos razvoju radionica dale su arhivistice Katarina Aladrović-Mehandžija i Gordana Slanček, koje su sudjelovale u najvećem broju

aktivnosti. Radionice su učenicima omogućile neposredan rad s arhivskim gradivom, razvoj istraživačkih i kreativnih vještina te bolje razumijevanje lokalne i nacionalne povijesti. Iskustvo Državnog arhiva u Slavonskom Brodu pokazuje da arhivi danas imaju važnu obrazovnu i kulturnu ulogu te da arhivska pedagogija značajno pridonosi približavanju arhivske struke mladim generacijama. Daljnji razvoj radionica, osobito u udaljenijim školama i uz primjenu suvremenih tehnologija, predstavlja važan smjer budućeg djelovanja Arhiva.

Ključne riječi: *Državni arhiv u Slavonskom Brodu, arhivska pedagogija, povijesne radionice, likovne radionice, djelatnici Državnog arhiva u Slavonskom Brodu.*

EDUCATIONAL WORKSHOPS IN ARCHIVES – ART AND HISTORY WORKSHOPS AT THE STATE ARCHIVES IN SLAVONSKI BROD, 2009–2025

Abstract: *The State Archives in Slavonski Brod was established in 1959 and, over the course of its development, gradually expanded its role from the preservation of archival records to educational and cultural engagement with the public. Educational workshops, as a component of archival pedagogy, have been developing in Croatia since the beginning of the 21st century, while the legal framework has enabled archives to carry out teaching, educational, and promotional activities. Although the statutes of the State Archives in Slavonski Brod had envisaged cooperation with schools for decades, the first educational workshops in Slavonski Brod were not organized until 2009. The main reasons for this delay were the lack of adequate space and organizational conditions. Following the renovation of the attic premises of the Archives, the necessary conditions were created for the systematic development of archival pedagogy.*

Between 2009 and 2025, a total of 122 workshops were organized, involving 3,978 pupils from 16 schools and 100 university students. The workshops were divided into art and history workshops, with art workshops accounting for the majority (98 workshops), while 24 were history-oriented. The most common topics included local history, archival records, the literary heritage of Ivana Brlić-Mažuranić, the Croatian War of Independence, philately, numismatics, the urban development of Slavonski Brod, and research into the history of education and family history. The most successful workshops were “Creating Historical Maps of Slavonski Brod Using Archival Records” (held 56 times) and “The Strange Adventures of Hlapić the Apprentice” (held 25 times). Workshops were most frequently organized within the framework of the event “In the World of Fairy Tales of Ivana Brlić-Mažuranić,” International Archives Day, the Day of the State Archives in Slavonski Brod, and the Night of Museums.

A special contribution to the development of these workshops was made by archivists Katarina Aladrović-Mehandžija and Gordana Slanček, who participated in the largest number of activities. The workshops enabled pupils to work directly with archival records, develop research and creative skills, and gain a better understanding of local and national history. The experience of the State Archives in Slavonski Brod demonstrates that archives today play an important educational and cultural role and that archival pedagogy significantly contributes to bringing the archival profession closer to younger generations. The further development of workshops, particularly in more remote schools and through the application of modern technologies, represents an important direction for the future activities of the Archives.

Key words: *State Archives in Slavonski Brod, archival pedagogy, history workshops, art workshops, staff of the State Archives in Slavonski Brod.*

Uvod

Državni arhiv u Slavonskom Brodu (u daljnjem tekstu Arhiv) osnovan je *Odlukom o osnivanju Arhiva u Slavonskom Brodu* koju je donio Narodni odbor kotara Slavonski Brod 16. ožujka 1959. godine te je imao nadležnost za područje kotareva Slavonski Brod, Slavonska Požega i Nova Gradiška.¹ Uz stručni rad djelatnika Arhiva, tijekom godina osmišljavale su se i provodile različite aktivnosti, osobito arhivska pedagogija. Različite radionice jedna su od aktivnosti koje se intenzivno razvijaju u Arhivu posljednjih šesnaest godina. Prema Anićevu rječniku, radionica ima dva značenja. Prvo značenje odnosi se na prostoriju u kojoj se nešto izrađuje ili popravlja, a drugo značenje „organizirani tečaj pod vodstvom stručnjaka”² odnosi se na temu ovog rada. Pedagoške radionice u arhivističkom smislu pripadaju arhivskoj pedagogiji i nisu se uvijek ubrajale u kulturno-prosvjetnu ulogu arhiva. U dvojezičnom arhivističkom rječniku autori arhivsku pedagogiju definiraju kao interdisciplinarno područje

¹ O uspostavi mreže arhiva na području Narodne Republike Hrvatske pisao je Stuli koji navodi da je planirano da Arhiv u Slavonskom Brodu obuhvaća teritorij kotareva Slavonski Brod, Nova Gradiška i Slavonska Požega s 21 općinom. Prvotni naziv bio je Historijski arhiv, a prva promjena naziva u Povijesni arhiv u Slavonskom Brodu dogodila se 1993. godine. Bernard Stuli, O planu mreže arhivskih ustanova na području NR Hrvatske. *Arhivist*, god. VII/1958, br. 3-4, Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije, Beograd 1958, 130. Današnji naziv Državni arhiv u Slavonskom Brodu nosi od 19. ožujka 1998. godine. Tijekom povijesti mijenjala se nadležnost, a uredbom Vlade Republike Hrvatske od 2024. godine, osnovan je Državni arhiv u Požegi te je došlo je do promjene u nadležnosti i ustroju Državnog arhiva u Slavonskom Brodu te je otada Arhiv nadležan samo za područje Brodsko-posavske županije. Vid više: Gordana Slanček, Domagoj Zovak, *Povijesni razvoj Državnog arhiva u Slavonskom Brodu*, Slavonski Brod 2025, 1-4, 10, 12-14; *Uredba o osnivanju Državnog arhiva u Požegi*, „Narodne novine“, službeni list Republike Hrvatske, godina CXC, broj 69, od 7. lipnja 2024, 1195.

² Usp. Vladimir Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb 2007, 467.

koje obuhvaća arhivistiku i pedagogiju te se bavi „pripremom i obradom arhivskoga gradiva u odgojno-obrazovne svrhe u skladu s dobi i interesom djece, učenika, studenata i odraslih”.³

Razvoj arhivske pedagogije u Europi počeo se razvijati sredinom 20. stoljeća u Francuskoj, potom Demokratskoj Republici i Nizozemskoj, a kasnije se proširio i na druge europske države.⁴ Na području Jugoslavije djelatnost arhiva trebala je služiti samo kao pomoć školskoj nastavi te omogućiti korištenje dokumenata „u cilju konkretnog prikazivanja i ilustracije istoriskih događaja”. U tom razdoblju nije bilo planirano da se pedagoške radionice održavaju u prostorima arhiva, ali je bila poželjna suradnja arhiva i školskih ustanova. U istraživanju provedenom 1958. godine, u kojem je sudjelovalo 67 arhiva s područja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, 20 je arhiva odgovorilo da imaju stalnu vezu sa školama ili drugim ustanovama koje provode školsku nastavu, a u 11 arhiva bilo je djelatnika koji su radili u školama kao honorarni profesori. Osim toga, istaknuto je kako velik broj nastavnika uopće ne posjećuje arhiv, a ondje gdje i dolaze, jako ih je mali broj te se značaj arhiva ne priznaje bez obzira na napore i ulogu koju su tada arhivisti ulagali u svoj rad.⁵ Već tada je bila prepoznata uloga arhiva u pedagoškom smislu, ali je tek u sljedećim desetljećima došlo do konkretnih pomaka i postupne organizacije radionica u arhivu za sve dobne uzraste.

Republika Hrvatska zakonskim je odredbama vezanim uz arhive i arhivsku djelatnost omogućila da se arhivsko gradivo koristi i za potrebe nastave.

³ Marta Mihaljević, Milica Mihaljević i Hrvoje Stančić. *Arhivistički rječnik: hrvatskoengleski/englesko-hrvatski*, Zagreb 2015, 98.

⁴ Više o razvoju u Europi u: Jan Hodel, *If They are Taxi Drivers – What Are We? Archives and Schools: International Perspectives*, *Public History and School*, 2018, 164-166, url: https://www.researchgate.net/publication/329777217_If_They_are_Taxi_Drivers_-_What_Are_We_Archives_and_Schools_International_Perspectives. (Pristup: 14.7.2026). Danas arhivistička pedagogija zauzima posebno mjesto unutar Međunarodnog arhivskog vijeća koje ima i Sekciju za obrazovanje i treninge u sklopu koje se organiziraju aktivnosti vezane uz arhivsku pedagogiju. Više na: <https://www.ica.org/ica-network/professional-sections/sae/>, (Pristup: 14.7.2026).

⁵ Usp. Sergij Vilfan, Položaj i uloga arhiva u Socijalističkoj Jugoslaviji, *Arhivist*, god. VII/1958, br. 3-4, Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije, Beograd 1958, 32, 52-54. Osim radionica, u arhivsku se pedagogiju ubrajaju i izložbe, stručna vodstva, slušaonice, projekcije filmova i predavanja. Hrvoje Stančić, Ana Garić, *Otvorenost hrvatskih arhiva prema odgojno-obrazovnom sustavu*, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika“*, Opatija, 2013, 213. Kratak pregled razvoja arhivske pedagogije u Arhivu pisala je Slanček (Arhivska pedagogija i rad s učenicima u Državnom arhivu u Slavanskom Brodu, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika“*, Opatija, 2013, 259-262; Kulturno-prosvjetna djelatnost Državnog Arhiva u Slavanskom Brodu, *Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju“*, Zagreb/Šibenik 2020, 137-160). Kolesarić navodi kako bi se radionice mogle svrstati i u djelatnosti arhivske gerontogogije te ističe mogućnost i radionica s učenicima osnovnih i srednjih škola „gdje bi se onda osobe treće životne dobi našle u ulozi predavača ili učitelja vođenog arhivskim djelatnikom na način da učenicima, uz pomoć arhivskoga gradiva, pripovijedaju o događajima iz svojeg djetinjstva ili mladosti“ (Arhivska gerontogogija: treća životna dob u arhivu, *Radovi 6. kongresa hrvatskih arhivista „Na pragu 3. desetljeća 21. stoljeća – inkluzivnost kao uvjet“*, Split 2021, 213-214).

Zakonom iz 1997. godine omogućena je upotreba javnog arhivskog gradiva „za korištenje u službene svrhe, za znanstveno istraživanje i u publicističke svrhe, za potrebe nastave, za izložbe i objavljivanje, radi ostvarenja ili zaštite osobnih prava i u druge opravdane svrhe.” Istim zakonom omogućeno je državnim arhivima da „priređuju izložbe, predavanja i druge oblike predstavljanja arhivskoga gradiva i arhivske djelatnosti javnosti”. Tom su odredbom arhivi dobili obavezu i mogućnost osmišljavanja i provedbe različitih radionica.⁶

Organizacija pedagoških radionica u arhivima u Republici Hrvatskoj

Do početka 21. stoljeća nema puno podataka o organizaciji pedagoških radionica u arhivima u Republici Hrvatskoj. Tematika radionica spomenuta je na savjetovanju hrvatskih arhivista 2005. godine kada se govorilo o potrebi organizacije stručnih radionica koje bi vodili arhivisti koji su odradili specijalizaciju: „U našoj arhivskoj zajednici ima priličan broj arhivista koji su uže i dublje specijalizirali neko područje, te bi povremeno mogli održavati predavanja, radionice ili stručna okupljanja bilo kojega tipa, na kojima bi se doznalo i raspravljalo o pojedinim postignućima.”⁷ Kušen na istom savjetovanju ističe kako radionice mogu poslužiti kao „model pristupa raznim uzrastima i društvenim skupinama u tumačenju arhivske službe i uloge u društvu, te vrijednosti arhivskih izvora”.⁸ Već tada je prepoznata mogućnost organiziranja kreativnih radionica u pedagoškom smislu kojima se moglo obilježiti međunarodni tjedan arhiva, organizirati radionice u odgojno-obrazovnim ustanovama ili s grupom zainteresiranih osoba.⁹ Pojedini arhivisti navode kako edukativne aktivnosti koje provode arhivi trebaju biti usmjerene „od predškolske djece do osoba treće dobi” jer su na taj način zastupljene sve životne skupine ljudi. Jurić ističe kako bi se trebale organizirati igraonice (za djecu predškolske dobi), radionice (za učenike razredne nastave) te predavanja i radionice (za učenike predmetne nastave osnovne škole i srednjoškolce).¹⁰ U ovom će se radu

⁶ *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima*, „Narodne novine“, službeni list Republike Hrvatske, godina CLXIII, broj 105, od 9. listopada 1997, 1617. i *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima*, „Narodne novine“, službeni list Republike Hrvatske, godina CLXXXIV, broj 61, od 3. srpnja 2018, 5.

⁷ Silvija Babić, Jesmo li spremni odgovoriti na prioritete Međunarodnoga arhivskoga vijeća - Razmatranje strategije osposobljenosti i kompetentnosti arhivske službe za gradivo izvan arhiva. *Radovi 2. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i društvo - izazovi suvremenog doba“*. Zbornik radova, Zagreb 2005, 6.

⁸ Dražen Kušen, Arhivi i mogućnost njihova udjela u odgoju za društveno-povijesnu odgovornost. *Radovi 2. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i društvo - izazovi suvremenog doba“*. Zbornik radova, Zagreb 2005, 5. U svom radu navodi četiri primjera radionica.

⁹ Osim radionica, Kušen ističe i organizaciju predavanja te rad sa studentima prilikom izrade seminarskih radova. D. Kušen, *Arhivi i mogućnost njihova udjela u odgoju za društveno-povijesnu odgovornost*.

¹⁰ Mirjana Jurić, Karte u oblikovanju edukativnih aktivnosti: kartografska radionica za djecu, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika“*, Opatija 2013, 273. Kuk navodi da su

analizirati samo pedagoške radionice za djecu predškolske i školske dobi te studente.

Godina prekretnica u razvoju pedagoških radionica bila je 2013. godina kada je na 4. kongresu hrvatskih arhivista više arhivista izlagalo o organizaciji pedagoških radionica. U analizi tadašnjeg stanja govorili su Stančić i Garić koji su istaknuli kako su o organizaciji radionica namijenjenih djeci pronašli informacije samo na stranicama Hrvatskog državnog arhiva i Državnog arhiva u Pazinu. Osim toga, na malom uzorku od šest arhiva zaključili su da većina arhiva ima djelatnike koji su obučeni na rad s djecom školskog uzrasta te da imaju prostorne kapacitete za održavanje aktivnosti namijenjenih djeci. Kao jedan od prijedloga istaknuli su organizaciju različitih radionica za „učenike, učitelje i studente (arhivistička, genealoška, glagoljaška, heraldička, paleografska, povijesna, novinarska, likovna)”.¹¹ Uz njih, o mogućnostima organizacije radionica u suradnji sa školama iz Osijeka pisao je i Jelaš koji navodi kako je Državni arhiv u Osijeku ponudio nastavnicima povijesti diplomatsku radionicu 2012. godine, ali za nju nije bilo interesa. Problemizirao je i pitanje djelatnika područnih arhiva te zaključio kako „nije uobičajeno da se za edukativne sadržaje posebno zaduži jedna ili više osoba, već se pojedini djelatnici uključuju u aktivnosti i programe prema potrebi”. Istaknuo je kako su nastavnici povijesti u jednom istraživanju, kao prigovor, naveli nedostatak radionica namijenjenih učenicima.¹²

Radionice organizirane u prostorima arhiva na području Republike Hrvatske dosad su najčešće bile arhivističke, filmske, genealoške, glagoljaške, heraldičke, kartografske, likovne, paleografske i povijesne.¹³ Njima se, osim

radionice namijenjene „učenju o djelatnosti arhiva i njegovim sadržajima, organiziraju se za različite uzraste, od dječjih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih, kao i studenata (ne samo povijesti, nego i npr. arhitekture, i sl) i odraslih, s različitim temama.“ Elizabet Kuk, *Obrazovne aktivnosti arhiva kao podrška izgradnji kvalitetnih spisovodstvenih sustava i korištenju informacijskih tehnologija u spisovodstvu*, *Radovi 53. savjetovanja hrvatskih arhivista „Digitalizacija“*, Štrigova/Sv. Martin na Muri 2022, 308.

¹¹ H. Stančić, A. Garić, *Otvorenost hrvatskih arhiva*, 212-221, 236. Osim pedagoških radionica, spominju kako je Hrvatski državni arhiv i Državni arhiv u Karlovcu organizirao i stručne radionice H. Stančić, A. Garić, *Otvorenost hrvatskih arhiva*, 211.

¹² Danijel Jelaš, *Mogućnosti unapređenja suradnje arhiva i nastavnika povijesti u organizaciji izvanučioničke nastave*, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika“*, Opatija 2013, 243, 248.

¹³ Što se pedagoških radionica u arhivima tiče, dosad je pisano o: kartografskoj radionici u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. M. Jurić, *Karte u oblikovanju edukativnih aktivnosti*, 267-276), filmskoj, grboslovnoj (heraldičkoj) i interaktivnoj radionici te stručnim radionicama u Državnom arhivu u Vukovaru. Petar Elez, *Arhivsko-pedagoške aktivnosti Državnog arhiva u Vukovaru 2013–2017*, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva“*, Zadar 2017, 493-494, 498; Stjepan Prutki, Irena Milobara, *Aspekti znanstvene uključivosti arhivske ustanove na primjeru Državnog arhiva u Vukovaru*, *Radovi 6. kongresa hrvatskih arhivista „Na pragu 3. desetljeća 21. stoljeća – inkluzivnost kao uvjet“*, Split 2021, 92, arhivističkim i povijesnim radionicama Državnog arhiva u Sisku. Snježana Žegor, *Pedagoška iskustva u praksi Državnoga arhiva u Sisku*, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva“*, Zadar 2017, 508-509; Martina Badanjak, Valentina Radić, *Odnosi*

provođenja pedagoških aktivnosti, promovira arhivsko gradivo i predočava javnosti.¹⁴ Danas mnogi arhivi organiziraju radionice te o njima redovito izvještavaju putem svojih internetskih stranica.¹⁵

Osnova za organizaciju pedagoških radionica u Arhivu u Slavonskom Brodu

Prema Statutima iz 1965. i 1968. godine, Arhiv je imao zadaću informiranja javnosti i upoznavanja stanovnika s arhivskim gradivom. Tako se u 14. članku oba Statuta, između ostaloga, navodi da Arhiv „pridonosi obrazovanju omladine suradjujući sa školama i drugim prosvjetnim ustanovama.” Iako u ovom dijelu nije navedeno da se u arhivu organiziraju pedagoške radionice, ipak je bio predviđen neki oblik suradnje sa školom i učenicima. Suradnjom sa školama u to su se vrijeme trebali baviti djelatnici Odjela za vanjsku službu i kulturno-prosvjetnu djelatnost koji su imali zadatak doprinijeti „obrazovanju omladine suradjujući sa školama i drugim prosvjetnim ustanovama”¹⁶, ali u ovom razdoblju do takve suradnje između djelatnika Arhiva i škola nije došlo. Izmjenama Statuta iz 1974. godine definirana su četiri djelokruga rada Arhiva, među kojima je bila i kulturno-prosvjetna funkcija te su djelatnici Odjela za

s javnošću Državnog arhiva u Sisku, *Radovi 55. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhiv – kolektivni identitet i osobna sjećanja“*, Vukovar/Vinkovci 2024, 354-355, spomenute su i radionice u Državnom arhivu u Gospiću. Katarina Mataija, Domovinski rat u kontekstu arhivske pedagogije – primjer iz prakse Državnoga arhiva u Gospiću, *Radovi 49. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivi i Domovinski rat“*, Plitvice 2016, 361; heraldičkoj radionici Državnog arhiva u Osijeku, Petra Kolesarić, Valentina Markasović, Petra Sršić, Danijel Jelaš, Heraldčke radionice u Državnome arhivu u Osijeku kao dio izložbenoga projekta valpovački vlastelini Prandau-Normann, *Radovi 50. savjetovanja hrvatskih arhivista „Privatno arhivsko gradivo i koncept sveobuhvatnog arhiva“*, Osijek 2018, 117-126; te je spomenuto održavanje radionica u Državnom arhivu u Bjelovaru, Sunčica Markanović, Izazovi komunikacije s generacijom Z: primjer Državnog arhiva u Bjelovaru, *Radovi 55. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhiv – kolektivni identitet i osobna sjećanja“*, Vukovar/Vinkovci 2024, 338; Državni arhiv u Bjelovaru kao čuvar kulturnog identiteta i brend, *Radovi 7. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u digitalnome društvu“*, Pula 2025, 14), Državnom arhivu u Rijeci, Zoran Stanković, Mogućnosti stjecanja vlastitih prihoda arhiva – *conditio sine qua non* razvoja, *Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju“*, Zagreb/Šibenik 2020, 77; te Državnom arhivu u Zagrebu, Živana Hedbeli, Mihaela Barbarić, Otvaranje arhiva javnosti na primjeru recentne prakse Državnog arhiva u Zagrebu, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva“*, Zadar 2017, 527.

¹⁴ Usp. Ana Garić, Marta Mihaljević, Hrvoje Stančić, Usklađenost hrvatske arhivske prakse s načelima pristupa arhivskome gradivu Međunarodnog arhivskog vijeća, *Radovi 47. savjetovanja hrvatskih arhivista „Dostupnost arhivskoga gradiva“*, Vinkovci 2014, 73.

¹⁵ Ovdje se one neće posebno isticati niti naglašavati jer nisu u užem fokusu rada.

¹⁶ HR-DASB-359. Statut Historijskog arhiva Slavonski Brod, 1965; Statut Historijskog arhiva Slav. Brod, 23. X. 1968.

vanjsku službu i kulturno-prosvjetnu djelatnost bili zaduženi za suradnju s nastavom.¹⁷

Posljednjim statutom iz razdoblja Jugoslavije iz 1978. godine navodi se da Arhiv „priređuje izložbe, organizira predavanja, tečajeve, seminare i slične oblike rada, te na druge načine omogućuje šire upoznavanje arhivske gradje, način njene tehničke zaštite i pobudjuje interes za historijska znanstvena istraživanja”.¹⁸ Unutar ovih djelatnosti Arhiv je imao mogućnost organizirati pedagoške radionice u suradnji sa školama, ali ona nije u tom razdoblju bila ostvarena. Statutima iz 1995. i 1998. godine definirano je da Arhiv obavlja niz djelatnosti, među kojima je „promicanje arhivske struke suradnjom sa srodnim ustanovama u zemlji i inozemstvu, te sa školom i drugim pravnim osobama i zainteresiranim pojedincima”.¹⁹ Tim je odredbama omogućena suradnja sa školama u vidu posjeta izložbama, sudjelovanjem u radionicama i drugim aktivnostima, ali se djelatnici Arhiva ni u ovom razdoblju nisu odlučili na organizaciju pedagoških radionica u suradnji sa školama. Novim statutom iz 2018. godine definirano je da Arhiv „priređuje izložbe te njima, uz predavanja i druge oblike, predstavlja arhivsko gradivo i arhivske djelatnosti javnosti.” Na taj je način omogućeno provođenje radionica, ali one nisu bile izričito navedene kao jedna od aktivnosti. Zbog toga je u sadašnjem Statutu, koji je na snazi od 2024. godine, navedeno da se Arhiv bavi i organizacijom predavanja za studente i učenike, te da djelatnici provode seminare i radionice.²⁰ Na taj su način radionice prepoznate i u temeljnom aktu Arhiva, a njihov se značaj iz godine u godinu povećava te sve veći broj učenika dolazi u Arhiv. U bliskoj budućnosti plan je da djelatnici Arhiva započnu provođenje radionica i na terenu, u udaljenijim školama, što će svakako poboljšati percepciju arhivske struke kod najmlađih generacija. Takve aktivnosti omogućene su zbog dobre opremljenosti škola informatičkom opremom te spremnosti arhivista da započnu svoje aktivnosti izvan zgrade Arhiva, što će biti veliki iskorak.

Sukladno navedenom, od osnutka Arhiva postojala je mogućnost organizacije i provođenja pedagoških radionica u suradnji sa školama i drugim ustanovama u obrazovanju, ali djelatnici Arhiva do 2009. nisu organizirali niti jednu pedagošku radionicu. Pedeset godina od osnutka organizirana je prva

¹⁷ Uz suradnju s nastavom, unutar kulturno-prosvjetne funkcije Arhiva, u odredbama je navedena i promocija arhivske službe putem javnog informiranja, organizacija predavanja i izložbe. HR-DASB-359. kut. 2. *Statut Historijskog arhiva Slavonski Brod*. 23. I. 1974.

¹⁸ HR-DASB-359. kut. 2. *Statut Historijskog arhiva u Slavanskom Brodu*, 27. XI. 1978.

¹⁹ HR-DASB-359. kut. 2. *Statut Povijesnog arhiva Slavonski Brod*, 16. XI. 1995; *Statut Državnog arhiva u Slavanskom Brodu*. 26. II. 1998.

²⁰ Pismohrana DASB-a. *Statuti Državnog arhiva u Slavanskom Brodu*, 26. XI. 2018; 18. VII. 2024.

radionica, a do danas ukupno 122 radionice u kojima je sudjelovalo 3978²¹ učenika iz 16 škola i 100 studenata.²²

Radionice u Slavonskom Brodu

Do sada su se pedagoške radionice Arhiva spominjale na arhivističkom kongresu u Opatiji 2013. i arhivističkom savjetovanju u Šibeniku/Zagrebu 2020. godine, ali se kao zasebna tema nikada nisu detaljno obradile.²³ Kao što je ranije navedeno, prva pedagoška radionica u Arhivu u Slavonskom Brodu organizirana je 2009. godine povodom Međunarodnog dana arhiva. Bila je to prekretnica u dotadašnjem radu Arhiva jer je uvedena nova aktivnost na kojoj su prvi puta radile arhivistice i arhivska tehničarka. U razgovoru s djelatnicima arhiva može se zaključiti kako je nedostatak prostora bio jedan od glavnih razloga zašto do organizacije radionica nije došlo ranije. Naime, zgrada u kojoj se danas nalazi Arhiv koristi se u arhivističke svrhe od osamdesetih godina 20. stoljeća. Ponajprije se koristio samo dio zgrade, potom i cijela zgrada. Većina prostorija korištena je za potrebe arhivskog spremišta, a ostatak za uredske prostorije i čitaonicu. Nakon što se početkom 21. stoljeća započelo promišljati o adaptaciji prostorija u potkrovlju, najprije male dvorane, potom i velike na kojoj su radovi završeni 2008. godine, Arhiv je dobio adekvatan prostor koji je mogao primiti veći broj posjetitelja i učenika. Danas je velika dvorana u potkrovlju u potpunosti funkcionalna te služi za aktivnosti vezane uz arhivsku pedagogiju, među kojima je i organizacija pedagoških radionica.²⁴ Budući da se do 2018. godine organiziralo stotinjak radionica, povodom Međunarodnog dana arhiva pripremljena je izložba „Pedagoške radionice Državnog arhiva u Slavonskom

²¹ Slanček navodi da je do 2019. godine arhiv posjetilo 4.270 učenika i studenata. G. Slanček, Kulturno-prosvjetna djelatnost Državnog arhiva u Slavonskom Brodu, *Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju“*, Zagreb/Šibenik 2020, 154. Treba istaknuti kako su u taj broj uračunati svi posjeti učenika i studenata koji su dolazili na radionice te na izložbe i druge aktivnosti, a u brojki 3978 je sudjelovanje učenika na radionicama do kraja 2024. godine.

²² Studenti Sveučilišnog diplomskog studija Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja dislociranog studija iz Slavonskog Broda; učenici srednjih škola Gimnazije „Matija Mesić“ Slavonski Brod, Klasične gimnazije „Fra Marijan Lanosović“ s pravom javnosti Slavonski Brod, Srednje medicinske škole Slavonski Brod, Srednje škole „Matija Antun Reljković“ Slavonski Brod; učenici osnovnih škola iz Osnovne škole „Antun Matija Reljković“ Bebrina i Područnih škola Stupnički Kuti i Zbjeg, Osnovne škole „Antun Mihanović“ Slavonski Brod, Osnovne škole „Bogoslav Šulek“ Slavonski Brod i Područne škole Vranovci, Osnovne škole „Dr. Stjepan Ilijašević“ Oriovac i područnih škola iz Brodskog Stupnika i Slavonskog Kobaša, Osnovne škole „Dragutin Tadijanović“ Slavonski Brod, Osnovne škole „Đuro Pilar“ Slavonski Brod, Osnovne škole „Hugo Badalić“ Slavonski Brod, Osnovne škole „Ivan Brlić Mažuranić“ Slavonski Brod, Osnovne škole „Ljudevit Gaj“ Lužani, Osnovne škole „Vladimir Nazor“ Slavonski Brod, te učenici koji su pohađali Brodski ljetni kamp.

²³ Usp. Gordana Slanček, *Arhivska pedagogija i rad*, 259-265; *Kulturno-prosvjetna djelatnost*, 137-156.

²⁴ Vidi više: G. Slanček, D. Zovak, *Povijesni razvoj Državnog arhiva*, 6.

Brodu” kojom su prikazale dotadašnje radove učenika od 2010. godine do 2018. godine. Otvorenju izložbe prisustvovali su i učenici dviju osnovnih škola iz Slavonskog Broda, Osnovne škole „Hugo Badalić” i Osnovne škole „Antun Mihanović”. Sutradan su izložbu posjetili i učenici Osnovne škole „Ivana Brlić-Mažuranić” te je na taj način više od stotinu učenika pogledalo izložbu na kojoj su bili izloženi radovi njihovih kolega. Treba napomenuti kako arhivisti nisu koristili metodičke priručnike niti stručnu literaturu za osmišljavanje radionica, nego su radionice osmišljavali na temelju vlastitih iskustava i suradnji s učiteljima.

Bilo je više povoda za organizaciju radionica u Arhivu. Prvi puta radionica je organizirana tijekom Međunarodnog dana arhiva koji se u hrvatskim arhivima organizira od 2008. godine, a Arhiv u njemu sudjeluje od 2009. godine. Osim navedene godine, radionice su ovim povodom organizirane i 2010. te 2016. i 2018. godine. Kako su iskustva učenika bila pozitivna, radionice su organizirane i prilikom obilježavanja Dana Arhiva koji se svake godine održava 16. ožujka. Kontinuitet u organizaciji povodom Dana Arhiva bio je od 2011. do 2014. godine, a nakon toga 2017. i 2023. godine. Tada su bili organizirani i dani otvorenih vrata pa je velik broj učenika prisustvovao radionicama. Najveći je broj radionica, osobito likovnih, organiziran u sklopu dječje književno-kulturne manifestacije „U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić”, njih ukupno 54. Učenici svake godine posjećuju Arhiv tim povodom od 2011. do 2025. godine, osim 2021. i 2022. kada zbog pandemije korona virusa nisu bile organizirane radionice. Na kraju treba istaknuti kako je 2025. godine po prvi puta organizirana pedagoška radionica i tijekom „Noć muzeja”.²⁵

Likovne radionice

Od 2009. do 2025. godine djelatnici Arhiva osmislili su 6 likovnih radionica koje su provodili s učenicima mnogih škola, a koje će se u nastavku prikazati i opisati.

Radionica „Čudnovate zgode šegrta Hlapića”

Dvosatna radionica osmišljena je kao terenska nastava za učenike 3. i 4. razreda osnovnih škola. Ova radionica nastala je uz pomoć učiteljice Branke Župan²⁶. Provodi se od veljače do svibnja s posebnim naglaskom na travanj,

²⁵ Ova se manifestacija u Arhivu obilježava od 2016. godine. G. Slanček, D. Zovak, *Povijesni razvoj Državnog arhiva*, 26. O događanjima koja su organizirali arhivi pisano je 2020. godine. Ivona Fabris, *Arhivi u Noći muzeja, Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju”*, Zagreb/Šibenik 2020, 161-178.

²⁶ Branka Župan (Kaluderovac (općina Gospić), 1960) umirovljena je učiteljica. Osnovnu i srednju školu završila je u Slavonskom Brodu. Diplomirala je na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu 1982. godine. Radila je u školama u Lužanima, Sušnjecima i Vranovcima.

tijekom manifestacije „Dani Ivane Brlić-Mažuranić” i obilježavanja Ivanina rođendana 18. travnja.

Radionica obuhvaća učenje o arhivskom gradivu kada učenici upoznaju: matične knjige, pedagošku dokumentaciju (stari imenici/spomenice), foto-albume, mikrofilmske role i DVD zapise Arhiva obitelji Brlić²⁷. Potom im djelatnici arhiva ukazuju na potrebu zaštite gradiva te prikazuju primjere dokumenata prije i nakon restauriranja i konzerviranja. Nakon toga slijedi praktični rad - crtanje stripa. Učenicima se prikazuje *PowerPoint* prezentacija na kojoj su prikazane razglednice glavnog gradskog trga Slavonskog Broda (Korza) gdje se nalazi obiteljska kuća Brlić te razglednice ljetnikovca Brlićevac. Nakon prezentacije, arhivistica čita pismo Ivane Brlić-Mažuranić iz 1931. godine u kojem spisateljica češkom uredniku detaljno otkriva tajnu nastanka romana „Čudnovate zgode šegrta Hlapića”, odnosno kako se u njezinoj mašti rodila priča o šegrtu Hlapiću te objašnjava da lik Hlapića nije posve izmišljen, već inspiriran stvarnim crticama iz njezine svakodnevice u Brodu na Savi. Potom učenici dobivaju zadatak pretočiti arhivske informacije u vizualni medij. Primjenom tehnike crtanja stripa, djeca u skupinama oslikavaju Hlapićevo uzbudljivo putovanje i ključne dijelove i zanimljivosti iz Ivaninog pisma češkom uredniku.

Radionica je dosad organizirana 25 puta.

Radionica „Domovinski rat u Slavonskom Brodu”

Radionica je osmišljena povodom Međunarodnog dana arhiva, u sklopu Dana otvorenih vrata Arhiva 9. lipnja 2016. godine. Može se provesti s učenicima osnovnih i srednjih škola. Na početku radionice učenici se podijele u četiri skupine te dobiju zadatak izraditi tematske panoe o ratnim stradanjima i posljedicama Domovinskog rata na teme:

- stradanja brodskih ulica u Domovinskom ratu
- stradanja ustanova u Domovinskom ratu
- ljudskih stradanja (izbjeglice i prognanici)
- stradanja znamenitosti grada Slavonskog Broda

Nakon završetka praktičnog dijela, grupe svoje uratke i zaključke javno prezentiraju pred kolegama u dvorani Arhiva. Ova je aktivnost imala snažan emotivan učinak na učenike razredne nastave te im je približila povijest i stradanje njihova rodnoga grada. Iako je radionica na temu Domovinskog rata prvotno bila zamišljena i provedena s učenicima razredne nastave, kasnijom evaluacijom i analizom pedagoških učinaka došlo je do promjene u organizaciji. Utvrđeno je da tematika ratnih razaranja, ljudskih stradanja i izbjeglištva izaziva iznimno snažan i dubok emotivan učinak na učenike razredne nastave.

²⁷ Arhiv obitelji Brlić u Slavonskom Brodu obuhvaća dokumentaciju nastalu u razdoblju od 1730. do 2000. godine. U Arhiv je službeno zaprimljen i preuzet na obradu u prosincu 1997. godine. Fond je u potpunosti mikrofilmiran 2002. godine. U Arhivu, Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu te obiteljskom arhivu čuvaju se mikrofilmovi. Arhivski fond sadrži 119 arhivskih kutija i podijeljena je na obiteljsku dokumentaciju i korespondenciju te je vlasništvo Theodora de Canzianija.

Zbog visoke osjetljivosti polaznika i potrebe za primjerenijim pedagoškim pristupom kompleksnim povijesnim temama, u kasnijim godinama odustalo se od provođenja ove specifične radionice u razrednoj nastavi, te je njezino održavanje prilagođeno i usmjereno prema učenicima predmetne nastave i srednjoškolcima, ali kao povijesna, a ne likovna radionica.

Radionica je dosad organizirana jednom.

Radionica „Filatelija i numizmatika”

Djelatnici Arhiva osmislili su novu radionicu 2017. godine u suradnji s Hrvatskim filatelističkim društvom Slavonski Brod. Radionica je namijenjena učenicima razredne nastave, a osmišljena je uz pomoć Josipa Kecerina²⁸ i Željka Divnića²⁹. Cilj je radionice educirati najmlađe učenike (predmetne nastave) o povijesti poštanskih marki, objasniti im tko su filatelisti i numizmatičari te kako i gdje su tiskane prve marke na svijetu. U praktičnom dijelu učenici crtaju vlastitu poštansku marku s motivima i simbolima Slavonskog Broda, kao što su gradska fontana na Korzu, crkva Gospe Brze Pomoći ili čaplja s gradskog grba.

Poseban naglasak stavljen je na učenje osnova klasične korespondencije. Arhiv učenicima osigurava dopisnice, a oni uče kako pravilno napisati tekst poruke i adresirati pošiljku. Prije same radionice, učitelji pripremaju učenike da unaprijed saznaju točnu adresu osobe kojoj žele poslati dopisnicu i da ponesu svoj pribor za pisanje i bojanje. Glavna svrha ove radionice je pokazati učenicima da je komunikacija s bliskim osobama i danas moguća putem tradicionalne pošte (dopisnica), a ne isključivo preko modernih mobilnih aplikacija (*WhatsApp*, *Viber*, *Messenger*). Radionica redovito postiže izvrsne rezultate jer većina učenika na njoj prvi put dobiva priliku poslati stvarnu, fizičku poštu koja će stići na kućnu adresu njihove obitelji ili prijatelja.

Radionica je dosad organizirana 6 puta.

Radionica „Izrada povijesnih mapa Slavonskog Broda uz pomoć arhivskog gradiva”

Radionica je nastala kao plod izravne komunikacije i suradnje djelatnika Arhiva i nastavnika razredne nastave, posebice ranije spomenute učiteljice Branke Župan. Provođi se kao dio nastave iz predmeta *Priroda i društvo* u kojem učenici 3. i 4. razreda analiziraju povezanost prošlih događaja i važnijih osoba u svome zavičaju, te uče o ulozi i važnosti arhiva u gradu u kojem žive. Najčešće

²⁸ Josip Kecerin (Slavonski Brod, 1956), ratni zapovjednik i kolekcionar u Slavonskom Brodu. Prije rata radio je kao uspješan strojarski tehničar na inženjerskim poslovima. Nakon odlaska u mirovinu bavi se kolekcionarstvom, skuplja stare dopisnice, poštanske marke, ordenje, kovanice i vojne memorabilije.

²⁹ Željko Divnić (Slavonski Brod, 1956) kolekcionar i publicist, umirovljenik, djeluje kao istaknuti filatelista, istraživač lokalne povijesti pošte i autor stručnih publikacija. U Slavonskom Brodu završio je osnovnu školu i srednju Tehničku školu, nakon čega je studirao na Strojarskom fakultetu.

se provodi od veljače do svibnja, s posebnim naglaskom na travanj tijekom manifestacije „Dani Ivane Brlić-Mažuranić”. Radionica traje dva školska sata, a obuhvaća vizualni prikaz povijesti Slavonskog Broda, uvid u originalne arhivske dokumente i praktičnu izradu povijesnih mapa. Na početku se učenicima prikazuje *PowerPoint* prezentacija starih arhivskih fotografija i razglednica s prikazom grada Slavonskog Broda s kraja 19. i početka 20. stoljeća te uspoređuje nekadašnji izgled ulica i zgrada s današnjim. Nakon toga djelatnici Arhiva učenicima pokazuju arhivsko gradivo koje se čuva u arhivskom spremištu - matične knjige (rođenih, vjenčanih, umrlih), staru pedagošku dokumentaciju (imenike i školske spomenice) te stare karte i fotografije. Potom slijedi praktični rad u kojem učenici, koristeći preslike arhivskog gradiva, izrađuju vlastite povijesne mape Slavonskog Broda, obrađuju povijest ustanova (kino, željeznice, Marijin dom, Državni arhiv u Slavonskom Brodu, glavni brodski trg, franjevački samostan i tvrđavu) ili značajne osobe koje su ostavile trag u Slavonskom Brodu (Mia Čorak Slavenska, Dragutin Tadijanović, Vilim Buk, Dragutin Schwendemann, fra Kamilo Kolb, dr. Josip Stadler, Julije Hoffmann, fra Ivan Velikanović i drugi).

Radionica je dosad organizirana 56 puta.

Radionica „Planovi i nacrti grada Slavonskog Broda kroz povijest”

Radionica je osmišljena 2015. godine s ciljem razvoja prostorne pismenosti i povijesne svijesti kod učenika te je vezan uz obrazovne kurikule razredne nastave uz predmet *Priroda i društvo* te su ishodi radionice usmjereni na svladavanje gradiva o snalaženju u prostoru i vremenu, čitanju planova gradova te uočavanju promjena u zavičaju. Kod učenika predmetne nastave i srednjih škola radionica se veže uz predmete *Povijest* i *Geografija* te ih potiče na dublju analizu urbanističkog razvoja, povijesne geografije i kritičkog rada s povijesnim izvorima. Na radionici se koriste preslike planova grada iz 1912. i 1933. godine iz Zbirke planova i nacrti (signatura HR-DASB-346).

Radionica započinje predavanjem uz *PowerPoint* projekciju starih razglednica i nacrti. Učenicima se kronološki i slikovito prikazuje povijesni i urbanistički razvoj Slavonskog Broda kroz stoljeća s naglaskom na vizure grada. Potom se učenici dijele u radne skupine. Svaka skupina dobiva specifičan istraživački paket koji pripremaju djelatnici Arhiva te učenici trebaju na povijesnom planu locirati zadane ulice, trgove ili zgrade iz tog razdoblja te im uspješno pridružiti današnje (suvremene) fotografije istih lokacija. Na kraju učenici prezentiraju svoje uratke.

Radionica je dosad organizirana 8 puta.

Radionica „Povijest škole u Brodskom Stupniku, Lovčiću i Oriovcu”

Radionica je osmišljena za učenike Osnovne škole „Dr. Stjepan Ilijašević” Oriovac i Područne škole Brodski Stupnik. Učenici su, proučavajući školske imenike iz ranijih razdoblja, pronašli najčešća imena i prezimena iz spomenutih mjesta i utvrdili koje su školske predmete i ocjene imali tadašnji učenici. Nakon toga, svoja su saznanja izložili na plakatima koje su prigodno ukrasili.

Radionica je dosad organizirana jednom.

Povijesne radionice

Povijesne radionice u Arhivu predstavljaju temeljni dio prosvjetne djelatnosti ustanove, usmjerene na razvoj istraživačkih vještina, popularizaciju kritičkog rada s arhivskim izvorima te očuvanje zavičajne i nacionalne kulturne baštine. Sustavna provedba radionica razvijala se kroz definirane kronološke faze, prateći ključne povijesne obljetnice i tematske cjeline povezane s lokalnom poviješću. Prva radionica organizirana je 2009. godine kada su učenici Gimnazije „Matija Mesić” sudjelovali u genealoškoj radionici koju su vodile arhivistice i arhivska tehničarka. Učenici su učili osnove istraživanja rodoslovlja i obiteljske povijesti. Za razliku od likovnih radionica koje su se često ponavljale i izmjenjivale, povijesne su radionice bile tematski različite i rijetko su se ponavljale. Do sljedeće je povijesne radionice prošlo punih pet godina kada je 2014. godine pripremljena radionica „Prvi svjetski rat: Obilježavajući stogodišnjicu početka Velikog rata” koja je provedena s brodskim gimnazijalcima. Cilj je radionice bio istražiti stradanja i društvene prilike tijekom Prvog svjetskog rata. Tema Prvog svjetskog rata obrađivana je i s učenicima osnovnih škola te je 2015. godine organizirana radionica „Istraživanje školskih spomenika u razdoblju Prvog svjetskog rata”. Gimnazijalci su navedene godine sudjelovali u radionici „Povijest Gimnazije u periodu od 1930. do 1945. godine” te su istraživali razvoj i prilike u gimnaziji. U to je vrijeme u Srednjoj medicinskoj školi bila aktivna i povijesna grupa koju je vodio profesor Ivan Mikuš te je osmišljena radionica usmjerenu na urbanizam „Stari planovi i nacrti Slavenskog Broda” 2016. godine.

Radionicu „Život u Slavonskom Brodu 20-tih i 30-tih godina 20. stoljeća” i provedena je s učenicima Gimnazije „Matija Mesić” 2017. i 2023. godine, a s učenicima Srednje škole Matije Antuna Reljkovića provedena je radionica „Indikacijske skice” 2017., dok je u gimnaziji realiziran opsežan ciklus od četiri radionice na temu „Život Židova u Brodu na Savi / Slavonskom Brodu početkom 20. stoljeća”. Tijekom 2019. godine započete su radionice vezane uz istraživanje židovske zajednice. Radionica „Židovska zajednica u Slavonskom Brodu” provedena je u travnju 2019. s učenicima osnovne škole, a „Istraživanje židovskih blagdana” s gimnazijalcima u rujnu iste godine.

„Razvoj školstva u Slavonskom Brodu” naziv je radionice provedene s učenicima 2023. godine, a radionica „Povijest našeg grada i kviz pitanja” 2025. godine. Iste je godine organizirana radionica „Obilježavanje 1000 godina Hrvatskog Kraljevstva na brodskom području” s učenicima brodske gimnazije.

Osim što je tema Domovinskog rata vezana uz likovne radionice, od 2016. godine tema je prepravljena kako bi mogla služiti i kao povijesna radionica te je nekoliko puta obrađena s učenicima razredne nastave. Budući da su djeca emocionalno reagirala na radionicu, odlučeno je da se u budućnosti provoditi samo sa srednjoškolcima te je sljedeće godine (2017) održana u gimnaziji „Matija Mesić” (2024) Sljedeće je godine organizirana dvodnevna radionica „Brodska bolnica u Domovinskom ratu” s učenicima Srednje medicinske škole u Slavonskom Brodu.

Značajan doprinos istraživanju lokalne povijesti ostvaren je kroz suradnju Arhiva i Ogranka Matice hrvatske u Slavonskom Kobašu s posebnim naglaskom na edukaciju mladih o povijesti broskog Posavlja. Suradnju je inicirao doc. dr. sc. Josip Jagodar, a radionice provodi članica Ogranka Danijela Zekušić, profesorica u brodskoj gimnaziji. Prva je radionica nazvana „Domovinski rat – zavičajni aspekt” i provedena je u svibnju 2024. godine, fokusirana na lokalne izvore i sjećanja iz ratnog razdoblja. Druga „Brodska tvrđava – svjedok vremena” provedena je u svibnju 2025. te je posvećena fortifikacijskoj arhitekturi i vojnoj povijesti regije.

Podaci o održanim radionica u brojkama

U nastavku slijede tablice s podacima o broju radionica po djelatnicima i vanjskim suradnicima, tematici radionica, broju učenika po godinama i kojim povodom su organizirane radionice. Iz njih se može iščitati da su djelatnice Katarina Aladrović-Mehandžija i Gordana Slanček sudjelovale u osmišljavanju i provođenju najviše radionica. Budući da su od početka bile namijenjene učenicima razredne i predmetne nastave, veći je broj likovnih radionica. Broj učenika i studenata razlikovao se od godine do godine ovisno o manifestacijama povodom kojih su radionice organizirane. Tako je najmanji broj učenika na radionicama sudjelovalo 2009. godine (ako se u obzir uzme da 2021. i 2022. godine nisu bile organizirane), a najveći broj učenika na radionicama je sudjelovao 2025. godine. Najviše je radionica organizirano povodom dječje književno-kulturne manifestacije „U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić”, a najmanji povodom Noći muzeja. U nastavku slijede tablice s podacima.

Voditelji	Broj radionica
Katarina Aladrović-Mehandžija	87
Joakim Čičić	8
Ivana Dadić	4
Anica Divić	4

Đurđica Jurišić	4
Marko Kevo	1
Gabrijela Orlović	4
Mislav Radošević	2
Valentina Samardžija	23
Gordana Slanček	87
Domagoja Zovak	2
Vanjski suradnik	Broj radionica
Danijela Zekušić	3

Tablica 1. *Broj radionica po voditeljima u Slavonskom Brodu (Izvor: autori³⁰)*

Tematika radionice	Broj radionica
Likovna	98
Povijesna	24

Tablica 2. *Broj radionica po tematici (Izvor: autori).*

Godina	Broj učenika	Broj studenata	Godina	Broj učenika	Broj studenata
2009.	15	-	2018.	217	-
2010.	150	-	2019.	223	-
2011.	220	-	2020.	120	-
2012.	443	-	2021. ³¹	-	-
2013.	377	-	2022.	-	-
2014.	190	-	2023.	483	-
2015.	103	50	2024.	246	-
2016.	323	50	2025.	488	-
2017.	380	-			

Tablica 3. *Broj učenika i studenata na radionicama u Slavonskom Brodu 2009-2025. (Izvor: autori).*

Događanje	Broj radionica
Dan arhiva	8 2011, 2012 (2), 2013, 2014, 2017 (2), 2023
Dječja književno-kulturna manifestacija „U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić“	54

³⁰ Autori su napravili tablice na temelju dostupnih podataka iz godišnjih izvješća Arhiva, internetskih stranica Arhiva i portala te usmenim putem u razgovoru sa zaposlenicima.

³¹ Usmenom odlukom tadašnjeg ravnatelja Arhiva mr. sc. Ivana Medveda, zbog bojazni za zdravlje djelatnika i učenika, tijekom 2021. i 2022. godine nisu organizirane radionice s učenicima. Zbog pandemije COVID virusa Hrvatski državni arhiv započeo je preoblikovanje kontaktnih radionica u e-oblik, a više o tome u: Antonija Topić, Marija Zmajlović, Model preoblikovanja kontaktnih radionica u e-oblik na primjeru hrvatskog državnog arhiva, *Radovi 53. savjetovanja hrvatskih arhivista „Digitalizacija“*, Štrigova/Sv. Martin na Muri 2022, 243-258.

	2011 (2), 2012 (6), 2013, (2), 2014, 2015 (3), 2016 (7), 2017 (3), 2018. (2), 2019 (4), 2020 (3), 2023 (10), 2024 (5), 2025 (6)
Međunarodni dan arhiva	5 (2009, 2010 (2), 2016, 2018)
Noć muzeja	1 (2025)

Tablica 4. *Broj radionica u Slavonskom Brodu po događanjima* (Izvor: autori).

Zaključak

Razvoj arhivske pedagogije prati i Arhiv od kraja osamdesetih godina 20. stoljeća, a pedagoške radionice u Arhivu kontinuirano se organiziraju i provode od 2009. godine te predstavljaju jedan od najuspješnijih oblika kulturno-prosvjetne djelatnosti ustanove. Analiza provedenih aktivnosti pokazuje kako su tijekom šesnaest godina organizirane ukupno 122 radionice u kojima je sudjelovalo 3.978 učenika i 100 studenata, čime je Arhiv ostvario značajan doprinos popularizaciji arhivske djelatnosti među djecom i mladima te razvoj suradnje s odgojno-obrazovnim i visokoškolskom ustanovom.

Raznovrsnost radionica, od likovnih aktivnosti inspiriranih književnom, kulturnom i lokalnom baštinom do povijesnih radionica usmjerenih na istraživanje arhivskog gradiva, omogućila je prilagodbu sadržaja različitim dobnim skupinama i obrazovnim potrebama učenika i studenata. Posebnu vrijednost radionica predstavlja njihova povezanost s izvornim arhivskim gradivom, čime su učenici imali priliku razvijati istraživačke vještine, kritičko promišljanje i svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine. Istodobno, radionice su pridonijele boljem razumijevanju lokalne povijesti, identiteta i kulturnog nasljeđa broetskoga kraja.

Razvoj radionica bio je usko povezan s poboljšanjem prostornih i tehničkih uvjeta u Arhivu, ali i s velikim angažmanom djelatnika i vanjskih suradnika koji su osmišljavali i provodili programe. Suradnja s osnovnim i srednjim školama, fakultetom i udrugama civilnog društva pokazala se ključnim čimbenikom uspješnosti, a uključivanje radionica u manifestacije poput Međunarodnog dana arhiva, Dana Arhiva, Noći muzeja i „Dana Ivane Brlić-Mažuranić” dodatno je povećalo njihovu vidljivost i dostupnost javnosti.

Rezultati rada potvrđuju da arhivi danas nisu samo ustanove za čuvanje i zaštitu arhivskoga gradiva, nego i važni obrazovni i kulturni centri koji aktivno sudjeluju u procesu cjeloživotnog učenja. Iskustvo Arhiva pokazuje kako sustavno razvijena arhivska pedagogija može značajno pridonijeti približavanju arhivske struke mladim generacijama te jačanju društvene uloge arhiva. Budući razvoj radionica, osobito njihovo provođenje u udaljenijim školama i daljnje korištenje suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija, predstavlja

važan korak prema još većoj dostupnosti arhivskih sadržaja i uključivanju novih korisnika u aktivnosti Arhiva.

Summary

The development of archival pedagogy has been followed by the Archive since the late 1980s, and pedagogical workshops have been continuously organized and conducted at the Archive since 2009, representing one of the institution's most successful forms of cultural and educational activity. An analysis of the activities carried out shows that over a period of sixteen years, a total of 122 workshops were organized, involving 3,978 school pupils and 100 university students. Through this, the Archive has made a significant contribution to the popularization of archival practice among children and youth, and to the development of cooperation with educational and higher education institutions.

The diversity of the workshops, ranging from art activities inspired by literary, cultural, and local heritage to historical workshops focused on researching archival materials, allowed the content to be adapted to different age groups and the educational needs of the pupils and students. A particular value of these workshops lies in their connection to original archival records, which provided participants with the opportunity to develop research skills, critical thinking, and an awareness of the importance of preserving cultural heritage. At the same time, the workshops contributed to a better understanding of local history, identity, and the cultural heritage of the Brod region.

The development of the workshops was closely linked to the improvement of spatial and technical conditions at the Archive, as well as the strong commitment of staff and external associates who designed and implemented the programs. Cooperation with primary and secondary schools, the faculty, and civil society organizations proved to be a key success factor, while the inclusion of the workshops in events such as International Archives Day, Archive Day, Night of Museums, and the „Ivana Brlić-Mažuranić Days“ further increased their visibility and accessibility to the public.

The results of this work confirm that today, archives are not merely institutions for preserving and protecting archival material, but also important educational and cultural centers that actively participate in the process of lifelong learning. The Archive's experience shows how a systematically developed archival pedagogy can significantly contribute to bringing the archival profession closer to younger generations and strengthening the social role of archives. The future development of workshops, particularly conducting them in more remote schools and further utilizing modern information and communication technologies, represents an important step toward even greater accessibility of archival content and the inclusion of new users in the Archive's activities.

Prilog 1. Popis likovnih radionica

1. *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, likovna radionica
 - voditeljica radionice: Gordana Slanček
 - Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja Slavonski Brod, travanj 2015. (1 radionica), 21. 4. 2016. (1 radionica)
 - voditelj radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Joakim Čičić
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek”, 20. 4. 2016. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Valentina Samardžija,
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 16. 3. 2023. (1 radionica), 19. 4. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Đuro Pilar “ Slavonski Brod, 9. 3. 2023. godine (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 16. 4. 2013. (1 radionica), 27. 2. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Ivana Brlić-Mažuranić” Slavonski Brod, 15. 3. 2013. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 19. 4. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 7. 3. 2013. (2 radionice), 2. 6. 2017. (1 radionica), 9. 6. 2018. (2 radionice), 28. 3. 2018. (2 radionice), 29. 3. 2018. (2 radionice)
 - Osnovna škola „Dr. Stjepan Ilijašević”, Oriovac, Područna škola Slavonski Kobaš i Područna škola Brodski Stupnik, 8. 4. 2025. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Anica Divić, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Đuro Pilar” Slavonski Brod - Područna škola Kolonija, 19. 2. 2013. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Đurđica Jurišić, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 18. 2. 2013. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Valentina Samardžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Ivana Brlić-Mažuranić” Slavonski Brod, 18. 4. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Dragutin Tadijanović” Slavonski Brod, 4. 5. 2023. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Anica Divić, Đurđica Jurišić, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 15. 2. 2013. (1 radionica)

2. *Domovinski rat u Slavonskom Brodu*, likovna radionica
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 9. 6. 2016. (1 radionica)
3. *Filatelija i numizmatika*, likovna radionica
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 9. 10. 2017. godine (1 radionica), 11. 10. 2017. godine (1 radionica)
 - Osnovna škola „Đuro Pilar” Slavonski Brod - Područna škola na Koloniji, 1. 12. 2017. godine (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Valentina Samardžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 25.1.2023. (1 radionica)
 - Brodski ljetni kamp Slavonski Brod, 25. 6. 2023. (1 radionica), 23. 8. 2023. (1 radionica)
4. *Izrada povijesnih mapa Slavanskog Broda uz pomoć arhivskog gradiva*, likovna radionica
 - voditeljica radionice: Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Dr. Stjepan Ilijašević” Oriovac i Područnu školu Slavonski Kobaš, 31. 1. 2025. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 8. 4. 2014. (1 radionica)
 - Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja Slavonski Brod, 15. 11. 2014. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Ivana Dadić
 - Osnovna škola „Ljudevit Gaj” Lužani, 14. 11. 2025. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 1. 3. 2012. (1 radionica), 2. 3. 2012. (1 radionica), 11. 2. 2016. (1 radionica), 2. 2. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Ivana Brlić-Mažuranić” Slavonski Brod, 15. 3. 2012. (1 radionica), 16. 3. 2012. (1 radionica), 21. 3. 2018. (1 radionica); 26. 3. 2018. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, veljača 2011. (2 radionice), 16. 3. 2011. (1 radionica), 16. 3. 2012. (1 radionica), 13. 10. 2015. (1 radionica), 30. 10. 2015. (1 radionica), 25. 4. 2016. (1 radionica), 16. 3. 2017. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Vladimir Nazor” Slavonski Brod, veljača 2011. (2 radionice)
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 26. 3. 2012. (1 radionica), 22. 2. 2013. (2 radionice), 14. 3. 2017. (1 radionica), 11. 5. 2017. (1 radionica), 25. 3. 2025. (2 radionice), 26. 3. 2025. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Dr. Stjepan Ilijašević” Oriovac – Područna škola Brodski Stupnik, 27. 4. 2017. (1 radionica)

- Brodski ljetni kamp Slavonski Brod, sudjelovali učenici od 1. do 4. razreda raznih osnovnih škola, 2. 6. 2019. (1 radionica), 23. 8. 2024. (1 radionica)
- voditeljici radionice: Joakim Čičić, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 12. 2. 2016. (1 radionica)
- voditeljice radionice: Ivana Dadić, Valentina Samardžija
 - Osnovna škola „Antun Mihanović”, 16. 12. 2025. (1 radionica)
- voditeljice radionice: Gabrijela Orlović, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 20. 3. 2014. (2 radionice)
 - Područna škola u Vranovcima, 21. 3. 2014. (2 radionice)
- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Valentina Samardžija³², Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 8. 2. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Ivana Brlić-Mažuranić” Slavonski Brod, 8. 4. 2019. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 28. 2. 2020. (1 radionica), 5. 3. 2020. (1 radionica), 17. 2. 2023. (1 radionica), 15. 2. 2024. (1 radionica), 16. 2. 2024. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Đuro Pilar” Slavonski Brod, 13. 3. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 28. 2. 2020. (1 radionica), 23. 3. 2023. (2 radionice)
 - Osnovna škola „Dragutin Tadijanović” Slavonski Brod, 8. 2. 2024. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Antun Matija Reljković” u Bebrini - Područna škola Stupnički Kut, Područna škola Zbjeg, 17. 4. 2023. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Dr. Stjepan Ilijašević”, Oriovac - Područna škola Brodski Stupnik, Područna škola u Slavonskom Kobašu, 22. 2. 2024. godine (1 radionica)
- voditelji radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček, Domagoj Zovak
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 9. 6. 2010. (2 radionice)
- voditelji radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Ivana Dadić, Marko Kevo, Gordana Slanček
 - Brodski ljetni kamp Slavonski Brod, 24. 6. 2025. (1 radionica)
- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Anica Divić, Đurđica Jurišić, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod - Područna škola Mali Pariz, 15. 2. 2012. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Đuro Pilar” Slavonski Brod - Područna škola Kolonija, 28. 2. 2012. (1 radionica)

³² Djevojački Matijevac.

5. *Planovi i nacrti grada Slavonskog Broda kroz povijest*, likovna radionica
 - voditelji radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Joakim Čičić
 - Srednja medicinska škola Slavonski Brod, 13. 4. 2016. (1 radionica)
 - „Ivana Brlić-Mažuranić” Slavonski Brod, 3. 2. 2023. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Klasična gimnazija fra Marijana Lanosovića s pravom javnosti, 30. 5. 2017. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 28. 4. 2017. (1 radionica)
 - voditelji radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Joakim Čičić, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Hugo Badalić” Slavonski Brod, 12. 1. 2016. (1 radionica), 14. 1. 2016. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 27. 11. 2015. (1 radionica)
 - Osnovna škola „Đuro Pilar” Slavonski Brod, 8. 2. 2016. (1 radionica)
6. *Povijest škole u Brodskom Stupniku, Lovčiću i Oriovcu*, likovna radionica
 - voditelji radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Ivana Dadić
 - Osnovna škola „Dr. Stjepan Ilijašević” iz Oriovca - Područna škola Brodski Stupnik, 9. 10. 2025. (1 radionica)

Prilog 2. Popis povijesnih radionica

1. *Brodsko tvrđava – svjedok vremena*, povijesna radionica
 - voditeljica radionice: Danijela Zekušić
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 7. 5. 2025. (1 radionica)
2. *Domovinski rat*, povijesna radionica
 - voditeljica radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija
 - Srednja medicinska škola u Slavonskom Brodu, 10. 4. 2025. (1 radionica)
 - voditelj radionice: Mislav Radošević
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 7. 2. 2024. (1 radionica), 14. 2. 2024. (1 radionica)
 - voditeljica radionice: Danijela Zekušić
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 15. 5. 2024. (1 radionica)
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Antun Mihanović” Slavonski Brod, 9. 6. 2016. (1 radionica)
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 16. 3. 2017. (1 radionica)
3. *Genealoška radionica*, povijesna radionica
 - voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček, Đurđica Jurišić
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 9. 6. 2009. (1 radionica)

4. *Indikacijske skice, povijesna radionica*

- voditelji radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Joakim Čičić, Gordana Slanček
 - Srednja škola Matije Antuna Reljkovića iz Slavonskog Broda, 11. 10. 2017. (1 radionica)

5. *Istraživanje židovskih blagdana, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, rujan 2019. (1 radionica)

6. *Obilježavanje 1000 godina Hrvatskog Kraljevstva na brodom području, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Danijela Zekušić, Katarina Aladrović-Mehandžija, Ivana Dadić
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 16. 10. 2025. (1 radionica)

7. *Povijest bolnice u Slavonskom Brodu, povijesna radionica*

- voditeljica radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija
 - Srednja medicinska škola u Slavonskom Brodu, 20. i 21. 10. 2025. (2 radionice)

8. *Povijest gimnazije kroz arhivsko gradivo, povijesna radionica*

- voditeljica radionice: Gordana Slanček
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 16. 10. 2014. (1 radionica)

9. *Povijest našeg grada, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Valentina Samardžija
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, 11. 4. 2025. (2 radionice)

10. *Prvi svjetski rat kroz školske spomenice, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Bogoslav Šulek” Slavonski Brod, ožujak 2015. (1 radionica)

11. *Razvoj školstva u Slavonskom Brodu, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 23. 1. 2023. (1 radionica)

12. *Židovska zajednica u Slavonskom Brodu, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Osnovna škola „Đuro Pilar” Slavonski Brod, 4. 4. 2019. (1 radionica)

13. *Život u Slavonskom Brodu 20-tih i 30-tih godina 20. stoljeća, povijesna radionica*

- voditeljice radionice: Katarina Aladrović-Mehandžija, Gordana Slanček
 - Gimnazija „Matija Mesić” Slavonski Brod, 9. 10. 2017. (1 radionica), 10. 10. 2017. (1 radionica), 13. 10. 2017. (1 radionica), 6. 11. 2017. (1 radionica), 24. 10. 2023. (1 radionica)

BIBLIOGRAFIJA/BIBLIOGRAPHY

Neobjavljeni izvori/Unpublished sources:

1. *Državni arhiv u Slavonskom Brodu, Hrvatska*
 - HR-DASB-359. *Statut Državnog arhiva u Slavonskom Brodu*, 26. II. 1998.
 - HR-DASB-359. *Statut Historijskog arhiva Slav. Brod*, 23. I. 1974.
 - HR-DASB-359. *Statut Historijskog arhiva Slav. Brod*, 23. X. 1968.
 - HR-DASB-359. *Statut Historijskog arhiva Slavonski Brod*, 1965.
 - HR-DASB-359. *Statut Historijskog arhiva u Slavonskom Brodu*, 27. XI. 1978.
 - HR-DASB-359. *Statut Povijesnog arhiva Slavonski Brod*, 16. XI. 1995.
 - Pismohrana DASB-a. *Statut Državnog arhiva u Slavonskom Brodu*, 18. VII. 2024.
 - Pismohrana DASB-a. *Statut Državnog arhiva u Slavonskom Brodu*, 26. XI. 2018.

Službene novine/Official Gazettes:

1. *Uredba o osnivanju Državnog arhiva u Požegi*, „Narodne novine“, službeni list Republike Hrvatske, godina CXC, broj 69, od 7. lipnja 2024.
2. *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima*, „Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske“, godina CLXXXIV, broj 61, od 3. srpnja 2018.
3. *Zakon o arhivskom gradivu i arhivima*, „Narodne novine“, službeni list Republike Hrvatske“, godina CLXIII, broj 105, od 9. listopada 1997.

Knjige/Books:

1. Anić Vladimir, *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb 2007.
2. Mihaljević Marta, Mihaljević Milica i Stančić Hrvoje. *Arhivistički rječnik: hrvatskoengleski/englesko-hrvatski*. Zagreb 2015.
3. Slanček Gordana, Zovak Domagoj, *Povijesni razvoj Državnog arhiva u Slavonskom Brodu*, Slavonski Brod 2025.

Članci/Articles:

1. Babić Silvija, Jesmo li spremni odgovoriti na prioritete Međunarodnoga arhivskoga vijeća - Razmatranje strategije osposobljenosti i kompetentnosti arhivske službe za gradivo izvan arhiva. *Radovi 2. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i društvo - izazovi suvremenog doba“*. Zbornik radova, Zagreb 2005, 1-13.
2. Badanjak Martina, Radić Valentina, Odnosi s javnošću Državnog arhiva u Sisku, *Radovi 55. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhiv – kolektivni identitet i osobna sjećanja“*, Vukovar/Vinkovci 2024, 347-364.
3. Elez Petar, Arhivsko-pedagoške aktivnosti Državnog arhiva u Vukovaru 2013. – 2017, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva“*, Zadar 2017, 489-503.
4. Fabris Ivona, Arhivi u Noći muzeja, *Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju“*, Zagreb/Šibenik 2020, 161-178
5. Garić Ana, Mihaljević Marta, Stančić Hrvoje, Usklađenost hrvatske arhivske prakse s načelima pristupa arhivskome gradivu Međunarodnog arhivskog vijeća, *Radovi 47. savjetovanja hrvatskih arhivista „Dostupnost arhivskoga gradiva“*, Vinkovci 2014, 63-82.

6. Heđbeli Živana, Mihaela Barbarić, Otvaranje arhiva javnosti na primjeru recentne prakse Državnog arhiva u Zagrebu, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva”*, Zadar 2017, 517-530.
7. Hodel Jan, If They are Taxi Drivers – What Are We? Archives and Schools: International Perspectives, *Public History and School*, 2018. 162-174, url: https://www.researchgate.net/publication/329777217_If_They_are_Taxi_Drivers_-_What_Are_We_Archives_and_Schools_International_Perspectives.
8. Jelaš Danijel, Mogućnosti unapređenja suradnje arhiva i nastavnika povijesti u organizaciji izvanučioničke nastave, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika”*, Opatija 2013, 241-258.
9. Jurić Mirjana, Karte u oblikovanju edukativnih aktivnosti: kartografska radionica za djecu, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika”*, Opatija 2013, 267-276.
10. Kolesarić Petra, Arhivska gerontogogija: treća životna dob u arhivu, *Radovi 6. kongresa hrvatskih arhivista „Na pragu 3. desetljeća 21. stoljeća – inkluzivnost kao uvjet”*, Split 2021, 203-224.
11. Kolesarić Petra, Valentina Markasović, Petra Sršić, Danijel Jelaš, Heraldike radionice u Državnome arhivu u Osijeku kao dio izložbenoga projekta valpovački vlastelini Prandau-Normann, *Radovi 50. savjetovanja hrvatskih arhivista „Privatno arhivsko gradivo i koncept sveobuhvatnog arhiva”*, Osijek 2018, 115-140.
12. Kuk Elizabet, Obrazovne aktivnosti arhiva kao podrška izgradnji kvalitetnih spisovodstvenih sustava i korištenju informacijskih tehnologija u spisovodstvu, *Radovi 53. savjetovanja hrvatskih arhivista „Digitalizacija”*, Štrigova/Sv. Martin na Muri 2022, str. 305-323.
13. Kušen Dražen, Arhivi i mogućnost njihova udjela u odgoju za društveno-povijesnu odgovornost. *Radovi 2. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i društvo - izazovi suvremenog doba”*. Zbornik radova, Zagreb 2005, 1-10.
14. Markanović Sunčica, Državni arhiv u Bjelovaru kao čuvar kulturnog identiteta i brend, *Radovi 7. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u digitalnome društvu”*, Pula 2025, 7-18.
15. Markanović Sunčica, Izazovi komunikacije s generacijom Z: primjer Državnog arhiva u Bjelovaru, *Radovi 55. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhiv – kolektivni identitet i osobna sjećanja”*, Vukovar/Vinkovci 2024, 338.
16. Mataija Katarina, Domovinski rat u kontekstu arhivske pedagogije – primjer iz prakse Državnoga arhiva u Gospiću, *Radovi 49. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivi i Domovinski rat”*, Plitvice 2016, 355-373.
17. Prutki Stjepan, Milobara Irena, Aspekti znanstvene uključenosti arhivske ustanove na primjeru Državnog arhiva u Vukovaru, *Radovi 6. kongresa hrvatskih arhivista „Na pragu 3. desetljeća 21. stoljeća – inkluzivnost kao uvjet”*, Split 2021, 83-94.
18. Slanček Gordana, Arhivska pedagogija i rad s učenicima u Državnom arhivu u Slavonskom Brodu, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika”*, Opatija 2013, 259-265.
19. Slanček Gordana, Kulturno-prosvjetna djelatnost Državnog arhiva u Slavonskom Brodu, *Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju”*, Zagreb/Šibenik 2020, 137-160.
20. Stančić Hrvoje, Garić Ana, Otvorenost hrvatskih arhiva prema odgojno-obrazovnom sustavu, *Radovi 4. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi i politika”*, Opatija 2013, 209-240.
21. Stanković Zoran, Mogućnosti stjecanja vlastitih prihoda arhiva – *conditio sine qua non* razvoja, *Radovi 52. savjetovanja hrvatskih arhivista „Arhivska struka u novom normativnom okruženju”*, Zagreb/Šibenik 2020, 67-86.
22. Stuli Bernard. O planu mreže arhivskih ustanova na području NR Hrvatske. *Arhivist*, god. VII/1958, br. 3-4, Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije, Beograd 1958, 129-135.

23. Topić Antonija, Zmajlović Marija, Model preoblikovanja kontaktnih radionica u e-oblik na primjeru hrvatskog državnog arhiva, *Radovi 53. savjetovanja hrvatskih arhivista „Digitalizacija”*, Štrigova/Sv. Martin na Muri 2022, 243-258.
24. Vilfan Sergij, Položaj i uloga arhiva u Socijalističkoj Jugoslaviji, *Arhivist*, god. VII/1958, br. 3-4, Savez društava arhivskih radnika Jugoslavije, Beograd 1958, 32-61.
25. Žegor Snježana, Pedagoška iskustva u praksi Državnoga arhiva u Sisku, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista „Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva”*, Zadar 2017, 505-515.

Internet:

1. Međunarodno arhivsko vijeće, *Sekcija za obrazovanje i treninge*, url: <https://www.ica.org/ica-network/professional-sections/sae/>.